

II. ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

*Андрушко П. П.,
кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри
кримінального права та кримінології
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДСУТНОСТІ ПОДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ПІДСТАВА ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ОКРЕМІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ

Аналізується співвідношення термінопонять «подія злочину», «склад кримінального правопорушення», «підстава кримінальної відповідальності» та «співвідношення термінопонять» встановлення відсутності події кримінального правопорушення, встановлення відсутності в діянні складу кримінального правопорушення та невстановлення достатніх доказів для доведення винуватості особи в суді і вичерпання можливості їх отримання як підстав закриття кримінального провадження розкривається зміст та розглядаються окремі кримінально-правові та кримінально-процесуальні аспекти їх застосування. Звертається увага на певну невідповідність положень КПК щодо визначення підстав для закриття кримінального провадження і обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні

Ключові слова: подія кримінального правопорушення, закриття кримінального провадження, підстави закриття кримінального провадження, доказування у кримінальному провадженні, винуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, закінчення досудового розслідування.

Анализируется соотношение терминопонятий «событие уголовного правонарушения», «состав уголовного правонарушения», «основание уголовной ответственности» и соотношение терминопонятий «установление отсутствия события уголовного правонарушения», «установление отсутствия в деянии состава уголовного правонарушения» и «неустановление достаточных доказательств для доведения виновности лица в суде и исчерпание возможности их получения» как оснований закрытия уголовного производства и рассматриваются отдельные уголовно-правовые и уголовно-процессуальные аспекты

их применения. Обращается внимание на определенное несоответствие положений УПК относительно определения оснований для закрытия уголовного производства и обстоятельств, подлежащих доказыванию в уголовного производстве.

Ключевые слова: *событие уголовного правонарушения закрытые уголовного судопроизводства, основания закрытия уголовного производства, доказывания в уголовном производстве, виноватость лица в совершении уголовного правонарушения, окончание досудебного расследования.*

Буквальне тлумачення наведених положень, сформульованих у ч. 8 ст. 214 та ст. 277 КПК у взаємозв'язку із положеннями ст. 276 КПК, якою визначаються підстави і порядок здійснення повідомлення про підозру, дає підстав для висновку, що: 1) юридичній особі повідомляється лише про внесення до ЄРДР відомостей про неї як про юридичну особу, щодо якої можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру; 2) КПК не передбачає здійснення повідомлення юридичній особі про підозру у вчиненні нею кримінального правопорушення.

Як зазначалося, провадження (не кримінальне – П.А.) щодо юридичної особи здійснюється одночасно з відповідним кримінальним провадженням, у якому особі, зазначеній у ч. 1 ст. 96³ КК, яка вчинила від імені та в інтересах або від імені юридичної особи будь-який із злочинів, зазначених у, відповідно, пунктах 1 і 3 або п. 2 ч. 1 ст. 96³ КК. Такою особою може бути особа, яка вчинила будь-який із зазначених злочинів від імені та в інтересах чи від імені юридичної особи: уповноважена особа юридичної особи, особа, яка вчинила будь-який із зазначених злочинів за дорученням чи наказом, за змовою та в співучасті, або іншим шляхом.

Однак, відповідно до ч. 3 ст. 284 КПК, провадження щодо юридичної особи підлягає закриттю у разі закриття кримінального провадження чи ухвалення виправдувального вироку щодо уповноваженої особи юридичної особи. Виникає запитання чи підлягає закриттю кримінальне провадження щодо юридичної особи у разі закриття кримінального провадження чи ухвалення виправу-

вального вироку щодо інших осіб, зазначених у ч. 1 ст. 96³ КК, вчинення якими злочинів від імені та в інтересах чи від імені юридичної особи було підставою розпочатку кримінального провадження щодо юридичної особи. Буквальне тлумачення наведених положень КК і КПК дає підстави для негативної відповіді на поставлене запитання, що є, очевидно, алогічним і потребує внесення змін до ч. 3 ст. 284 КПК щодо підстав закриття кримінального провадження щодо юридичної особи.

Відповідно до абз. 2 ч. 6 ст. 284 КПК копія постанови прокурора про закриття кримінального провадження та/або провадження щодо юридичної особи надсилається заявнику, потерпілому, його підозрюваному, захиснику, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Тлумачення наведеного положення дає підстави для висновку, що за юридичною природою провадження щодо юридичної особи не є різновидом кримінального провадження (провадження щодо фізичних осіб): кримінальне провадження щодо фізичної особи і провадження щодо юридичної особи є самостійними, окремими інститутами чи підінститутами досудового слідства і судового провадження як стадій (етапів) кримінального провадження.

КПК не визначає яким процесуальним рішенням суду першої інстанції має оформлятися застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи. Ст. 369 КПК встановлено, що судові рішення, у якому суд вирішує обвинувачення по суті, викладається у формі вироку, а судові рішення, у якому суд вирішує інші питання,

викладається у формі ухвали. Оскільки юридична особа, щодо якої здійснюється провадження щодо застосування до неї заходів кримінально-правового характеру, не має правового статусу обвинуваченого, тому що обвинувачення їй не пред'являється, то питання про застосування щодо неї заходів кримінально-правового характеру не може вирішуватись у вирокі щодо такої юридичної особи, такого виду вироків КПК не знає (не передбачає).

Зауважу, що закриття кримінального провадження як форма закінчення досудового розслідування відповідно до ч. 4 ст. 284 КПК може здійснюватися слідчим або прокурором, однак слідчий приймає постанову про закриття кримінального провадження лише з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4 частини першої ст. 284 КПК, якщо в цьому кримінальному провадженні жодній особі не повідомлено про підозру, а прокурор приймає постанову про закриття кримінального провадження з усіх підстав, передбачених частиною 1 ст. 284 КПК.

У КПК 1960 р. в одній статті – статті 6 – визначаються і підстави відмови в порушенні кримінальної справи, і підстави закриття кримінальної справи, які є однаковими.

Поняття «підстави закриття кримінального провадження» і «підстави закриття кримінальної справи» є тотожними за змістом.

У КПК 2012 р. відсутня норма, яка б визначала підстави відмови в розпочатку кримінального провадження (порушенні кримінальної справи) і здійснення повідомлення особі про підозру у вчиненні нею кримінального правопорушення. Підстави закриття кримінального провадження, які визначаються статтею 284 КПК 2012 р., в основному співпадають з підставами закриття кримінальної справи, визначеними ст. 6 КПК 1960 р. Однак КПК 2012 року не передбачає такої підстави закриття кримінального провадження

як набрання чинності актом амністії, якщо він усуває застосування покарання за вчинене діяння, а також у зв'язку з помилуванням окремих осіб, яка передбачалась п. 4 ч. 1 ст. 6 КПК 1960 року до 1 січня 2012 р., а КПК 1960 р. не передбачав такої підстави як не встановлення достатніх доказів для доведення винуватості особи в суді і вичерпання можливості їх отримати.

Стаття (норма), в якій би визначалися підстави для відмови в розпочатку кримінального провадження і відмови в здійсненні повідомлення особі про підозру у вчиненні нею кримінального правопорушення, у КПК 2012 р. відсутня. У ст. 276 КПК 2012 р. визначені випадки обов'язкового здійснення повідомлення про підозру: 1) затримання особи на місці вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після його вчинення; 2) обрання до особи одного з передбачених цим Кодексом запобіжних заходів; 3) наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення.

Наведені граматичні формулювання, якими законодавець позначає випадки обов'язкового здійснення повідомлення про підозру та підстави закриття кримінального провадження, свідчать про те, що з позиції КПК 2012 р. особа визнається злочинцем (кримінальним правопорушником або ж порушником кримінального закону) вже в момент здійснення їй повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення.

Статтею 214 КПК 2012 р. встановлено, що слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР), та розпочати досудове розслідування, яке розпочина-

ється з моменту внесення відповідних відомостей до ЄРДР. Відповідно до ч. 2 ст. 214 КПК, здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до ЄРДР або без такого внесення, не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену законом. Відповідно до ч. 3 ст. 278 КПК у разі, якщо особі не вручено повідомлення про підозру після двадцяти чотирьох годин з моменту затримання, така особа підлягає негайному звільненню.

Отже, КПК 2012 р. формально встановлена лише одна підстава для відмови в розпочатку кримінального провадження (досудового розслідування) – невиявлення слідчим, прокурором з будь-якого джерела обставин, що свідчать (можуть свідчити) про вчинення особою кримінального правопорушення. Як видається, при вирішенні питання про відмову в розпочатку кримінального провадження слідчий, прокурор мають (можуть) керуватись положеннями ст. 284 КПК 2012 р.

Питання про притягнення фізичної особи до кримінальної відповідальності розпочинається з моменту внесення відомостей про вчинення нею кримінального правопорушення до ЄРДР і розпочатку досудового розслідування.

Частиною 4 ст. 214 КПК встановлено, що слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення, а відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається.

Питання про розпочаток досудового розслідування щодо фізичної особи, відповідно до ст. 214 КПК 2012 року, має бути вирішене слідчим, прокурором протягом 24 годин після виявлення ним обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення (самостійного, шляхом перевірки заяви чи повідомлення).

Частиною 8 ст. 214 КПК, якою стаття доповнена згідно із згадуваним Законом від 23 травня 2014 р. № 314-VII, в редакції Закону від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII, встановлено, що відомості про юридичну особу, щодо якої можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру, вносяться слідчим або прокурором до ЄРДР негайно після вручення особі повідомлення про підозру у вчиненні від імені та в інтересах такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 109, 110, 146, 147, 160, 209, 260, 262, 306, частинами першою і другою статті 368³, частинами першою і другою статті 368⁴, статтями 369, 369², 436, 437, 438, 442, 444, 447 КК, або від імені такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 258–258⁵ КК. Про внесення відомостей слідчий або прокурор не пізніше наступного робочого дня письмово повідомляє юридичну особу. Провадження щодо юридичної особи здійснюється одночасно з відповідним кримінальним провадженням, у якому особі повідомлено про підозру.

Зверну увагу на принципові відмінності між положеннями КПК 2012 р. і КПК 1960 р. щодо визначення підстав розпочатку і закінчення кримінального провадження (кримінального переслідування особи).

Відповідно до КПК 2012 р. кримінальне провадження складається із двох стадій (поділяється на дві стадії) – досудового розслідування і судового провадження (п. 10 ч. 1 ст. 3 КПК 2012 р.). Досудове розслідування як стадія кримінального провадження розпочинається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР (п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК 2012 р.). Після внесення зазначених відомостей до ЄРДР, прокурором вирішується питання про притягнення або непритягнення особи до кримінальної відповідальності. Притягнення особи до кримінальної відповідальності як стадія кримінального провадження розпочинається з моменту

повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення (п. 14 ч. 1 ст. 3 КПК 2012 р).

На відміну від КПК 2012 р., КПК 1960 р. у ст. 94 виділяв приводи і підстави до порушення кримінальної справи, однак при цьому не визначав, які із зазначених у статті 94 обставин є приводами, а які – підставами до порушення кримінальної справи. При цьому у ч. 2 ст. 94 КПК 1960 р. зазначається, що кримінальна справа може бути порушена тільки в тих випадках, коли є достатні дані, які вказують на наявність ознак злочину. Дане формулювання неточне, оскільки мова має йти не про наявність ознак злочину, а про наявність ознак складу злочину.

Статтею 98 КПК 1960 р. встановлювалось, що прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя зобов'язані винести постанову про порушення кримінальної справи, вказавши приводи і підстави до порушення справи, статтю кримінального закону, за ознаками якої порушується справа (*не за ознаками статті, а за ознаками складу злочину, передбаченого статтею – П.А.*).

Відповідно до ст. 99 КПК 1960 р. прокурор, слідчий, орган дізнання або суд при відсутності підстав до порушення кримінальної справи своєю постановою мали відмовити у порушенні кримінальної справи і повідомити про це заінтересованих осіб і підприємства, установи, організації (*кого і яких саме? – П.А.*).

КПК 1960 р. не передбачав пред'явлення особі постанови про притягнення її як підозрюваного у вчиненні злочину. Статтею 98² КПК 1960 р. передбачалось, що у разі порушення кримінальної справи прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя зобов'язані вручити копію постанови про порушення кримінальної справи особі, щодо якої порушено справу, та потерпілому.

КПК 1960 р. виділяв як учасників кримінального процесу обвинуваченого (ст. 43) і підозрюваного (ст. 43¹), визнаючи останнім: 1) особу, затрима-

ну по підозрінню у вчиненні злочину; 2) особу, до якої застосовано запобіжний захід до винесення постанови про притягнення її як обвинуваченого. Тим самим КПК 1960 р. не визначав правовий статус особи, окрім осіб, зазначених у ст. 43¹, в період з моменту порушення щодо неї кримінальної справи до моменту притягнення її як обвинуваченого або винесення постанови про закриття кримінальної справи, якщо їй під час досудового слідства не було пред'явлено обвинувачення у вчиненні злочину. Саме ж досудове слідство за КПК 1960 р. провадилось з моменту порушення кримінальної справи.

Слово «подія» має декілька значень (семасіологічних, семантичних). «Подія-1. Те, що відбувалося або відбулося, сталося; явище, факти суспільного або особистого життя // Сукупність пов'язаних між собою в якомусь відношенні явищ, фактів суспільного життя (звичайно важливих, значних), які становлять ніби щось єдине ціле. 2. Те, що порушує усталений, звичайний хід життя; що-небудь важливе, видатне // Що-небудь непередбачене, несподіване, пригода. 3. Справа, дія. Подіяти-1. Справити вплив на кого-, що-небудь; вплинути. 2. Зробити, вчинити що-небудь. Завдати чогось, заподіяти щось кому-, чому-небудь // Зробити комусь чаклуванням що-небудь неприємне, недобре [1].

Термін «подія» має безліч відтінків залежно від того, для позначення яких фактів, явищ, поведінки і дій людей і у якій сфері – соціальній, політичній, соціальній, побутовій тощо життя, суспільства, функціонування його інституцій він вживається.

Щодо позначення поведінки, дій і взаємодії людей, фактів, їх соціальних зв'язків подія – це окрема дія чи система, сукупність, комплекс взаємопов'язаних дій, які привертають увагу, інтерес, певне реагування з боку окремих осіб, соціальних і державних інституцій внаслідок їх значущості, впливу на соціальні зв'язки в суспільстві, їх оцінки і став-

лення до них (позитивного, нейтрального, негативного), їх схвалення чи засудження тощо.

У кримінально-правовому і кримінально-процесуальному значеннях подія злочину (подія кримінального правопорушення) – це діяння особи, вчинення якого заборонено законом і яке законодавцем визнається злочином (кримінальним правопорушенням). Отже, подія злочину – це вчинення особою діяння, яке має ознаки злочину. В найбільш узагальненому визначенні подія злочину – це вчинення злочину.

Враховуючи (виходячи з того), що: 1) законодавець виділяє відсутність події злочину і відсутність в діянні складу кримінального правопорушення (складу злочину), а також невстановлення достатніх доказів для доведення винуватості особи в суді і вичерпання можливостей їх отримати як самостійні підстави закриття кримінального провадження, тобто вважає, що ці підстави мають різний зміст; 2) спосіб, знаряддя, засоби вчинення злочину і, частково, місце, час та обстановка, ситуація вчинення злочину, які, здебільшого, називають фактативними ознаками об'єктивної сторони складу злочину, є ознаками самого діяння як феномена, факту, явища об'єктивної дійсності, який державою визначається як небажаний, шкідливий, небезпечний для суспільства, наявність вчинення якого має (може) тягти кримінальну відповідальність, є підстави стверджувати, що подія злочину відсутня у разі: 1) відсутності діяння у кримінально-правовому значенні (розумінні), в тому числі і у разі відсутності наслідків, які законодавцем визначені як обов'язкова ознака складу злочину; 2) відсутності суспільної небезпечності діяння, яке містить склад злочину (ознаки складу злочину); 3) відсутності у вчиненому діянні складу конкретного злочину.

Не може бути події злочину при відсутності в діянні особи складу злочину. Враховуючи положення і термінологію КК, можна говорити про подію суспільно

небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК (ч. 1 ст. 92, ч. 2 ст. 97 КК).

Таким чином, відсутність у діянні особи складу злочину означає одночасно і відсутність події злочину.

Відповідно до положень КК, вчинене особою діяння, яке не містить складу злочину, може визнаватись суспільно небезпечним. Зокрема, ст. 93 КК передбачено, що примусові заходи медичного характеру можуть бути застосовані судом до осіб, які вчинили у стані неосудності суспільно небезпечні діяння.

Підставою для закриття кримінального провадження законодавець називає відсутність саме події злочину, а не відсутність якогось явища, якогось факту, якоїсь дії. При цьому мається на увазі (йдеться) про відсутність події конкретного, певного злочину в діях особи, якій оголошена підозра у вчиненні нею кримінального правопорушення, а не про відсутність події злочину взагалі. Відсутність зовнішнього вияву в об'єктивній дійсності якогось факту, явища, якоїсь дії унеможливує і постановку питання про їх подію.

Певна поведінка, певна дія особи стає подією злочину (оцінюється, кваліфікується як злочин) за умови, що вона не тільки містить ознаки певного, конкретного складу злочину, передбаченого Особливою частиною КК, а й характеризується такою ознакою злочину як суспільна небезпечність.

Принципово важливим є те, що у законодавчому визначенні підстави кримінальної відповідальності у частині 2 статті 2 Кримінального кодексу зазначається, що такою є не просто вчинення особою діяння, яке містить склад злочину, передбаченого цим Кодексом, а що вчинене діяння має бути суспільно небезпечним у значенні, в якому це термінопоняття вживається у ч. 1 ст. 11 КК з урахуванням положення (обмеження), зазначеного у ч. 2 ст. 11 КК. Це дає підстави стверджувати, що підставою кримінальної відповідальності можна вва-

жати: 1) вчинення особою діяння, яке є злочином; 2) вчинення особою діяння, яке має бути кваліфіковане як таке, що є подією злочину; 3) наявність у вчиненому діянні події злочину.

Отже, в кримінально-правовому розумінні подія кримінального правопорушення (злочину) (певного, конкретного) – це вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення (злочину). По суті, подія злочину, а не склад злочину є підставою кримінальної відповідальності, оскільки, як зазначалось, діяння, яке містить (формально і фактично) склад злочину, може бути вчинене за наявності якоїсь із обставин, що виключають злочинність діяння, в тому числі може бути малозначним.

Про подію злочину можна говорити, таким чином, лише у разі, коли вчинене особою діяння, яке містить склад злочину, є суспільно небезпечним.

Враховуючи семасіологічне (семантичне) значення слова «подія» (дія – те, що відбулося (відбувалося), сталося, явище, факт суспільного життя), положення КК щодо підстави кримінальної відповідальності (вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину) та ознак злочину (ст. 11 КК) (суспільна небезпечність, протиправність, винність і суб'єктивність), в буквальному розумінні під подією злочину (кримінального правопорушення) слід розуміти факт вчинення особою діяння, яке містить склад злочину і є суспільно небезпечним. Іншими словами, подія злочину (кримінального правопорушення) – це: 1) кримінально-правова кваліфікація вчиненого особою діяння як злочину (кримінального правопорушення); 2) наявність підстави кримінальної відповідальності, визначеної ч. 2 ст. 2 КК. Виходячи з цього, матеріальною (кримінально-правовою) підставою закриття кримінального провадження є встановлення слідчим, прокурором, суддею відсутності підстави кримінальної відповідальності, визначеної ч. 2 ст. 2 КК.

Вчинене особою діяння може містити склади декількох злочинів. Наприклад, викрадення або незаконне придбання без передбаченого законом дозволу вогнепальної зброї з метою вчинення умисного вбивства з корисливих мотивів утворює склади двох злочинів – ч. 1 ст. 262 або ч. 1 ст. 263 та ч. 1 ст. 14, п. 6 ч. 2 ст. 115 КК. У такому разі має місце подія двох злочинів.

Відповідно до статті 373 КПК виправдувальний вирок ухвалюється у разі: якщо не доведено, що: а) вчинено кримінальне правопорушення, в якому обвинувачується особа; б) кримінальне правопорушення вчинене обвинуваченим; в) в діянні обвинуваченого є склад кримінального правопорушення; 2) встановлення судом підстав для закриття кримінального провадження, передбачених пунктами 1 (встановлена відсутність події кримінального правопорушення) та 2 (встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення) частини першої статті 284 цього Кодексу.

Статтею 409 КПК визначені підстави для скасування або зміни судового рішення при розгляді справи в суді апеляційної інстанції, а статтею 438 КПК визначені підстави для скасування або зміни судового рішення при розгляді справи в суді касаційної інстанції. Спільними підставами із зазначених у статтях 409 та 438 КПК є істотне порушення вимог кримінального процесуального закону (п. 3 ч. 1 ст. 409; п. 1. ч. 1 ст. 438) та неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність (п. 4 ч. 1 ст. 409; п. 2 ч. 1 ст. 438).

При вирішенні питання про наявність зазначених підстав суди апеляційної і касаційної інстанцій мають керуватися статтями 412–414 КПК.

У разі встановлення судом апеляційної або касаційної інстанції обставин для закриття кримінального провадження, передбачених статтею 284 КПК, він скасовує обвинувальний вирок чи ухвалу (ч. 1 ст. 417 КПК) або ухвалу (ч. 1 ст. 440 КПК) і закриває кримінальне провадження.

Виходячи з наведених можливих підходів до визначення підстави кримінальної відповідальності, можна стверджувати, що відсутність події злочину – це відсутність у вчиненому особою діянні складу злочину (формальна підстава) і відсутність суспільної небезпечності діяння, що формально містить склад злочину (що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК) (матеріальна підстава).

Підстави закриття кримінального провадження щодо фізичної особи, зазначені у ст. 284 КПК 2012 р. і ст. 6 КПК 1960 р., можна поділити на дві групи: кримінально-правові (матеріальні) і кримінально-процесуальні (формальні). До першої групи відносяться: 1) встановлення відсутності події кримінального правопорушення п. 1 ч. 1 ст. 284 КПК 2012 р. або події злочину – п. 1 ч. 1 ст. 6 КПК 1960 р. і 2) встановлення відсутності в діянні складу кримінального правопорушення (п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК 2012 р.) або складу злочину (п. 2 ч. 1 ст. 6 КПК 1960 р.). Всі інші підстави закриття кримінального провадження (кримінальної справи) щодо фізичної особи, зазначені у ст. 284 КПК 2012 р. та ст. 6 КПК 1960 р., є формальними (кримінально-процесуальними).

Зауважу, що у ст. 284 КПК до підстав закриття кримінального провадження не віднесено встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом. Встановлення зазначеного факту є підставою для перегляду Верховним Судом України (далі – ВС України) судових рішень, що набрали законної сили (п. 2 ч. 1 ст. 445 КПК 2012 р., п. 2 ч. 1 ст. 400¹² КПК 1960 р.). Не визначає КПК і того, яким за змістом має бути рішення ВС України, прийняте в результаті перегляду судових рішень з підстави, передбаченої п. 2 ч. 1 ст. 445 КПК 2012 р. (п. 2 ч. 1 ст. 400¹² КПК 1960 р.) і межі перегляду судового рішення – в повному

обсязі чи частково. У ч. 3 ст. 455 КПК 2012 р. лише зазначається, що якщо судові рішення у справі переглядається з підстави, передбаченої пунктом 2 частини 1 ст. 445 цього Кодексу, ВС України скасовує оскаржуване рішення повністю або частково і має право ухвалити нове судові рішення або направити справу на новий розгляд до суду, який виніс оскаржуване рішення.

На мій погляд, ВС України повинен переглядати судові рішення в аспекті встановлення відповідності констатованим (встановленим) рішенням ЄСПЛ порушенням певних норм (статей) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод порушень норм національного матеріального (кримінального) і процесуального (кримінально-процесуального) законодавства і впливу таких порушень на законність, правильність, обґрунтованість судового рішення, ухваленого судом (судами) України.

Зауважу, що: 1) у рішеннях ЄСПЛ проти України констатуються порушення норм національного кримінального процесуального законодавства. Рішень ЄСПЛ, в яких було б встановлено (констатовано) порушення норм національного кримінального законодавства, поки що не було; 2) судові рішення, ухвалені судами України, яке було предметом розгляду ЄСПЛ, в цілому може бути законним і обґрунтованим, тобто встановлені ЄСПЛ порушення статей Конвенції стосуються фактів порушення прав засудженого, обвинуваченого чи підозрюваного, передбачених статтями 3, 5 і 6 Конвенції, які, однак, в цілому не обумовили (не вплинули) на законність і обґрунтованість рішення суду (судів) України, що характерне для більшості рішень ЄСПЛ.

Продовження статті в наступному номері.

Andrushko P. Derailment of the absence of a criminal as a basis for terminating the criminal proceedings: criminal law and criminal procedural aspects of application.

The author analyzed the correlation of concepts, some criminal law and criminal procedural aspects of derailment of the absence of a criminal offense, establishment of the absence of a corpus of criminal offense and derailment of sufficient evidences to prove the guilt of a person in court and exhaustion of the possibilities of their obtaining as a basis for terminating the criminal proceedings. Attention is drawn to certain inconsistencies of the provisions of the CPC as for the determination of the reasons for terminating the criminal proceedings and circumstances subject to proof in criminal proceedings.

Keywords: *criminal offense, basis for terminating the criminal proceedings, evidence in criminal proceedings, the guiltiness of the accused of a criminal offense, the end of the preliminary investigation.*

Стаття надійшла до редакції журналу 21.10.2014 р.